

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี ถือเป็นระยะต้นของชีวิตปฐมวัยที่มีความสำคัญยิ่งต่อการวางรากฐานการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เพราะตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการแล้ว เด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี จะมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ สูงมาก ปัจจุบันมีผลการศึกษาค้นคว้าเป็นจำนวนมากที่สนับสนุนและชี้บ่งว่า การพัฒนาคุณภาพของประชากร จำเป็นจะต้องเน้นการอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้องและเหมาะสม เพราะเป็นวัยที่สำคัญ เมื่อเด็กได้รับการปลูกฝังอย่างใดแล้ว เป็นการยากที่จะเปลี่ยนแปลงซึ่งในทฤษฎีแห่งความเชื่อนี้ ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Freud : 1951) ได้เน้นถึงโครงสร้างและพัฒนาการทางบุคลิกภาพของมนุษย์ว่าประสบการณ์ในวัยเด็กนั้น มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพเป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้นถ้าจะมองดูปัญหาของเด็กที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องความก้าวร้าว ลักษณะ วิตกกังวล ปัญหาทางอารมณ์ และจิตใจ ปัญหาการปรับตัวเข้ากับสังคม ปัญหาด้านการเรียน ต่าง ๆ เหล่านี้จะพบว่า เป็นปัญหาฝังใจมาตั้งแต่วัยเด็กทั้งสิ้น (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต : 2529)

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2520) กล่าวว่า เด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี ถือว่าเป็น The most informative year เป็นช่วงอายุที่สำคัญที่สุดของชีวิต และถ้าช่วงนี้เด็กได้รับการเลี้ยงดูอย่างดี ถูกสุขลักษณะ ได้รับการอบรมกล่อมเกลานิยัยเบื้องต้นให้ถูกต้อง จะเป็นการเตรียมพร้อมให้เด็กเก่งกล้ามากขึ้น (ชุตี เอมละออง : 2525) จากรายงานการศึกษาทางจิตวิทยาของมูลนิธิเพื่อพัฒนาเด็กเล็กในประเทศไทย (อ้างถึงใน บุญเยี่ยม ประกอบแสง, 2528) พบว่า เด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 เดือน เชลสมองได้พัฒนาไปถึงร้อยละ 50 และจาก 6 เดือน ถึง 3 ขวบ จะพัฒนาเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 20-30 ดังนั้นเชลสมองของมนุษย์ภายในอายุ 3 ขวบ จะมีอัตราพัฒนาที่

เร็วมาก ในระยะที่ยังเป็นเด็กในช่วงอายุ 3-6 ปีนี้ ถ้าหากได้รับการส่งเสริมพัฒนาการไปตามขั้นตอนอย่างถูกต้องและเพียงพอแล้ว ผลที่ตามมาคือเด็กจะมีความมั่นใจในตนเองและมีความมั่นคงทางจิตใจ รู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมรอบตัว สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและมีสุขภาพจิตสมบูรณ์ ฉะนั้นถ้าเด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูให้มีพัฒนาการอย่างดี และเหมาะสมถูกต้องทุก ๆ ด้าน ก็จะเป็นพื้นฐานที่มั่นคงพร้อมที่จะเล่าเรียนในระดับที่สูงขึ้น และต่อเนื่องไปถึงการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในอนาคต

รัฐได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพประชากร โดยเฉพาะประชากรในเด็กก่อนวัยเรียน ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ได้คำนึงถึงความสำคัญของการศึกษาระดับนี้มาก เนื่องจากตระหนักดีว่าประสิทธิภาพในการเรียนของเด็กในระดับประถมศึกษาชั้นมีความแตกต่างกันมาก ระหว่างเด็กในชนบทและเด็กในชุมชนแออัด ซึ่งมีฐานะยากจน กับเด็กที่อยู่ในตัวเมืองซึ่งมีฐานะดี ทั้งนี้หากไม่คำนึงถึงว่าสิ่งที่ทำให้เกิดความแตกต่างกันเพราะคุณภาพของครูและวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนที่โรงเรียนในตัวเมืองได้เปรียบโรงเรียนในชนบทแล้ว เด็กในตัวเมืองและเด็กที่มีฐานะดีจะได้เปรียบในกรณีที่มีโอกาสได้รับการเตรียมตัว โดยได้เข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาลหรือศูนย์เด็กก่อน เพราะโรงเรียนอนุบาลหรือศูนย์เด็กในชนบทมีอยู่น้อยกว่า และยังมีสงสัยในเรื่องคุณภาพ นอกจากนี้เด็กที่บิดามารดามีฐานะยากจนก็มีโอกาสได้เข้าเรียนน้อย เนื่องจากต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง นอกจากนั้นเด็กที่มีฐานะดียังได้รับการเลี้ยงดูที่ดีกว่าเด็กที่มีฐานะยากจน ทำให้ร่างกายและสมองได้รับการพัฒนาดีกว่า ผลการเรียนในระดับประถมศึกษาจึงดีกว่าด้วย ด้วยเหตุนี้แผนการศึกษาชาติ 2520 จึงเน้นว่า "รัฐพึงเร่งรัดและสนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนประถมศึกษา" และได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า "มุ่งอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนการศึกษาระดับบังคับ เพื่อเตรียมเด็กให้มีความพร้อมทุกด้าน ดินพอกที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับประถมศึกษาต่อไป" (แผนการศึกษาชาติ, 2520)

นวนโยบายที่ปรากฏในแผนการศึกษาชาติดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ได้นำมาขยายเป็นนโยบายและแนวทางดำเนินงานในแผนพัฒนาการศึกษาระดับชาติฉบับปัจจุบัน โดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525-2529) ในส่วนของนโยบายเกี่ยวกับการจัดการ

ศึกษาให้แก่เด็กก่อนวัยเรียน กล่าวถึงความสำคัญของวัยเด็กว่า เป็นวัยที่สำคัญที่สุดของการสร้างคุณภาพให้แก่ประชากรในอนาคต รัฐจึงได้กำหนดแนวนโยบายในการพัฒนาการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา โดยเน้นการปรับปรุงคุณภาพ และการจัดการเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนให้มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพ อนามัย โภชนาการ สติปัญญา บุคลิกภาพ และจริยธรรม เพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กที่จะเข้าสู่ระบบการศึกษาและสังคมต่อไป และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (2530 - 2534) กล่าวไว้พอสรุปได้ว่า ให้ดำเนินการจัดการศึกษาให้แก่เด็กก่อนวัยเรียนต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฉบับที่ 5 โดยจุดเน้นของแผนพัฒนาฉบับที่ 6 ในส่วนของการจัดการศึกษาให้แก่เด็กก่อนวัยเรียนนั้น นอกจากจะเน้นถึงการลดอัตราทุพโภชนาการแล้วยังเน้นถึงการพัฒนาทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยวิธีการอบรมเลี้ยงดูในรูปแบบต่าง ๆ

จากนโยบายของการจัดการศึกษาและพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงจุดเน้นของการเตรียมความพร้อมให้เด็กก่อนที่จะไปเรียนในระดับประถมศึกษา ด้วยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ แต่ในส่วนของสภาพข้อเท็จจริงแล้ว ขณะนี้นับว่าเป็นปัญหาและยากแก่การควบคุมให้ดำเนินการไปสู่จุดมุ่งหมายได้อย่างแท้จริง เพราะยังมีโรงเรียนหรือศูนย์เด็กบางส่วนและผู้ปกครองส่วนใหญ่ ยังไม่เห็นคุณค่าของการฝึกความพร้อมด้วยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่วนมากจะพอใจกับการที่จะต้องสอนให้บุตรหลานของตนสามารถอ่านหนังสือออก เขียนหนังสือได้ คิดเลขเป็นเท่านั้น นอกจากนี้ยังเป็นการเข้าใจที่ไม่ถูกต้องของตัวครูหรือผู้ดูแลเด็กเอง กล่าวคือ ครูหรือผู้ดูแลเด็กมักจะเข้าใจว่าการสอนให้เด็กอ่านออกเขียนได้ คือ การเตรียมความพร้อมที่จะเข้าเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา หากไม่สอนอ่านเขียนให้เด็กแล้ว ก็ไม่ทราบว่า จะจัดกิจกรรมอะไรให้กับเด็ก นอกจากนี้พ่อแม่ของเด็กเองก็มีความเชื่อว่า ยิ่งให้บุตรหลานอ่านเขียนได้เร็วเท่าไรยิ่งเป็นเครื่องแสดงความเฉลียวฉลาดของเด็กมากยิ่งขึ้น แต่จากรายงานผลการวิจัยการจัดตั้งศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนในประเทศไทยได้พบว่าเด็กที่ผ่านการเตรียมความพร้อมทางด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคมมาแล้ว เมื่อขึ้นไปเรียนในชั้นประถมศึกษาจะมีความรู้ที่ทัดเทียมและเรียนทันเด็กที่ได้รับการสอนหนังสือจริง ๆ ในโรงเรียนอนุบาลหรือศูนย์เด็กมาก่อน เด็กกลุ่มที่ได้รับการเตรียมความพร้อม กลับจะมีคุณสมบัติเหนือกว่าเด็กกลุ่มที่

ได้รับการเรียนหนังสือมาแล้วในด้านความกระตือรือร้นต่อการเรียน เนื่องจากไม่ต้องเรียน
เนื้อหาที่ซ้ำซ้อนจนก่อให้เกิดความเบื่อหน่าย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2523)

การพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จะบรรลุผลสำเร็จได้นั้นจะต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจ
จากทุกฝ่าย นับตั้งแต่รัฐบาล ประชาชนโรงเรียน หรือศูนย์เด็กปฐมวัย ชุมชน รวมทั้งครอบครัว
ของเด็กเอง ครูหรือผู้ดูแลเด็ก ทั้งนี้เพราะการเจริญเติบโตของเด็กแต่ละช่วงวัยนั้น เป็นเรื่องที่
ละเอียดอ่อนจะต้องได้รับการเอาใจใส่ ความเข้าใจ และสนใจต่อการพัฒนาของเด็กทุกขั้นตอน
เพราะฉะนั้นการพัฒนาเด็กนั้น จะต้องอาศัยการกระทำที่ต่อเนื่องจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และทุก
ฝ่ายจะต้องร่วมมือประสานงานกันโดยใกล้ชิดด้วย

บุคคลสำคัญที่จะช่วยให้เด็กก่อนวัยเรียนมีพัฒนาการที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย อารมณ์ สังคม
และสติปัญญานั้นต้องเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด ซึ่งได้แก่ พ่อ แม่ ดังที่ อารีย์ รังลินันท์
(2520) กล่าวว่า พ่อแม่ คือผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็ก
การที่เด็กจะเจริญเติบโตเป็นเด็กที่แข็งแรงมีสุขภาพอนามัย มีการปรับตัวเข้ากับเพื่อนฝูงได้ดี
และมีความคิดสร้างสรรค์ในระดับสูง ก็เป็นผลที่ได้รับจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ตนเอง
สุชา จันท์เอม (2518) กล่าวว่า ครอบครัวมีอิทธิพลในการสร้างนิสัยให้กับเด็ก ครอบครัวใด
ที่ให้การอบรมเลี้ยงดูที่ดีให้สวัสดิภาพ ให้ความรัก ความเอาใจใส่ และให้คำปรึกษาแก่ลูก
ด้วยดี เด็กจะเติบโตขึ้นเป็นเด็กที่แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ วารุณี วัฒนสันต์ (2520)
กล่าวว่า เด็กที่มีความสุข ย่อมเป็นผลผลิตจากครอบครัวที่ผาสุก เด็กจะเจริญเติบโตทั้งทางร่างกาย
จิตใจ อารมณ์ เป็นผู้ที่สมบูรณ์และอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ได้เห็นแบบอย่างต้นฉบับชีวิตใน
ครอบครัว และเรียนรับบทบาทของพ่อแม่ที่ดีเป็นประสบการณ์ที่มีค่าซึ่งจะเสริมสร้างพัฒนาการที่ดีให้
กับเด็ก แต่จากสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน พ่อ แม่ ผู้ปกครอง มีภาระหน้าที่ในการประกอบอาชีพ
ทำให้ไม่มีเวลาที่จะให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กได้อย่างเต็มที่ ผลเสียจึงเกิดกับเด็ก การจัดการ
ศึกษาก่อนวัยเรียนในระบบโรงเรียน และศูนย์เด็กปฐมวัยจึงเข้ามามีบทบาทมากขึ้น เพราะ
โรงเรียนและศูนย์เด็กปฐมวัยเป็นแหล่งที่มีครูหรือผู้ดูแลเด็ก ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในสิ่ง
ที่มีคุณค่าต่อชีวิต ด้วยการจัดประสบการณ์ที่จะช่วยให้เด็กมีความพร้อมในการเรียนรู้อย่างถูกต้อง

เหมาะสม (อารีย์ วัลยะเสวี, 2521) ครูหรือผู้ดูแลเด็กซึ่งเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับเด็กรองจากพ่อแม่ จึงควรมีความรู้ความเข้าใจในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ให้กับเด็กอย่างถูกต้อง เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ สูงขึ้น ซึ่งการที่จะเพิ่มพูนความรู้ให้ผู้ดูแลเด็กมีความรู้ความเข้าใจในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยได้นั้น การอบรมด้วยเทคนิควิธีการต่าง ๆ เป็นวิธีการหนึ่งที่จะส่งเสริมเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้ดูแลเด็กได้ ผู้วิจัยจึงสร้างโครงการพัฒนาสมรรถภาพผู้ดูแลเด็กขึ้น ซึ่งโครงการนี้จะเป็นแนวทางในการดำเนินการพัฒนาผู้ดูแลเด็กให้มีสมรรถภาพสูงเพียงพอที่จะปฏิบัติหน้าที่เพื่อส่งเสริมพัฒนาการแก่เด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลการใช้โครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถภาพผู้ดูแลเด็กในศูนย์เด็กปฐมวัยในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้มุ่งศึกษาถึงสมรรถภาพของผู้ดูแลเด็ก หลังจากรับการอบรมตามโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถภาพผู้ดูแลเด็กในศูนย์เด็กปฐมวัย ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร 2 ด้าน คือ สมรรถภาพทางด้านการปฏิบัติการสอน และสมรรถภาพทางด้านการเป็นแบบอย่างของผู้ดูแลเด็กเท่านั้น
2. โครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถภาพผู้ดูแลเด็กในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้
 - 2.1 การจัดสภาพแวดล้อม
 - 2.2 การฝึกทักษะทางภาษา
 - 2.3 การฝึกทักษะทางคณิตศาสตร์
 - 2.4 การฝึกทักษะทางวิทยาศาสตร์

2.5 การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

2.6 การเล่น

คำจำกัดความ

โครงการฝึกอบรม หมายถึง แนวทางในการให้ความรู้ประสบการณ์ ทักษะแก่ผู้ดูแลเด็ก ซึ่งประกอบด้วยหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ บุคลากร สถานที่ เวลา ตารางการอบรม เนื้อหาและวิธีการฝึกอบรมเพื่อนำไปพัฒนาผู้ดูแลเด็กให้มีสมรรถภาพสูงเพียงพอที่จะปฏิบัติหน้าที่ผู้ดูแลเด็กในศูนย์เด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การใช้โครงการฝึกอบรม หมายถึง การนำโครงการฝึกอบรมมาฝึกอบรมผู้ดูแลเด็กในศูนย์เด็กปฐมวัย จำนวน 70 คน หลังจากนั้น 1 เดือน ได้ติดตามผลการอบรม โดยการสังเกตและสัมภาษณ์ผู้ดูแลเด็ก หัวหน้าศูนย์ และสัมภาษณ์ผู้ดูแลเด็กที่ไม่ได้เข้ารับการอบรม

สมรรถภาพผู้ดูแลเด็ก หมายถึง ผลรวมของความรู้ความเข้าใจ ทักษะและเจตคติที่ดีที่ก่อให้เกิดความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ผู้ดูแลเด็ก เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในศูนย์เด็กปฐมวัยให้มีคุณภาพ ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้กำหนดสมรรถภาพผู้ดูแลเด็กไว้ 2 ด้าน คือ

1. สมรรถภาพทางด้านการปฏิบัติการสอน หมายถึง ความสามารถอันประกอบด้วยความรู้ ความเข้าใจของผู้ดูแลเด็กในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่เด็กปฐมวัยที่ตนรับผิดชอบได้ครบทุกเนื้อหาตามที่ได้รับการอบรม

2. สมรรถภาพทางด้านการเป็นแบบอย่าง หมายถึง ความสามารถในการที่จะนำความรู้ ความเข้าใจที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ หรือไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่เด็กปฐมวัยที่ตนรับผิดชอบ จนสามารถเป็นแบบอย่างแก่ผู้ดูแลเด็กอื่น ๆ ที่มีได้เข้ารับการอบรมซึ่งอยู่ในศูนย์เด็กปฐมวัยเดียวกับที่ตนปฏิบัติงานอยู่ได้

การพัฒนาสมรรถภาพผู้ดูแลเด็ก หมายถึง การเพิ่มพูนสมรรถภาพของผู้ดูแลเด็กโดย การอบรมด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การบรรยาย สาธิต ปฏิบัติจริง บทบาทสมมุติ ฯลฯ เพื่อพัฒนา ผู้ดูแลเด็กให้มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและเจตคติที่ดีทางด้านการปฏิบัติการสอน และสามารถ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ดูแลเด็กอื่น ๆ ที่มีได้เข้ารับการอบรมได้

ศูนย์เด็กปฐมวัย หมายถึง ศูนย์พัฒนาเด็กหรือศูนย์เด็กปฐมวัยในชุมชนแออัด ซึ่งรับเด็ก ในช่วงอายุ 3-6 ปี มาให้การเลี้ยงดูในระหว่างเวลา 8.30-15.30 นาฬิกา

ชุมชนแออัด หมายถึง แหล่งหรือย่านที่มีอาคารบ้านเรือนอยู่กันอย่างหนาแน่น และส่วน ใหญ่ขาดสาธารณูปโภค หรือมีสภาพที่ไม่เหมาะสมที่จะใช้เป็นที่อยู่อาศัย หรือมีลักษณะเป็นอันตรายต่อ สุขภาพอนามัย ความปลอดภัยและศีลธรรมหรือสวัสดิภาพของผู้อยู่อาศัยและประชาชน

วิทยากร หมายถึง ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยซึ่งทำหน้าที่ให้การอบรม และช่วยให้การอบรม ตลอดเวลาการฝึกอบรมทั้ง 5 วัน โดยผลัดเปลี่ยนกันเป็นวิทยากรและผู้ช่วย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยมีขั้นตอน และวิธีการดังนี้

1. เลือกประชากรและตัวอย่างประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้ดูแลเด็กในสังกัดของศูนย์ส่งเสริมการพัฒนา บุคคล ซึ่งมีจำนวน 90 คน และหัวหน้าศูนย์ซึ่งมีผู้ดูแลเด็กทั้งหมดนี้อยู่ในสังกัด จำนวน 22 คน

ตัวอย่างประชากร ในการวิจัยนี้มี 3 กลุ่ม คือ

ตัวอย่างประชากรกลุ่มที่ 1 เป็นผู้ดูแลเด็กในสังกัดของศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาบุคคล จำนวน 10 คน เป็นกลุ่มที่ใช้ทดสอบเพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

ตัวอย่างประชากรกลุ่มที่ 2 เป็นผู้ดูแลเด็กในสังกัดของศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาบุคคล จำนวน 70 คน เป็นกลุ่มที่เป็นตัวอย่างประชากรที่เข้ารับการอบรมตามโครงการของการวิจัยครั้งนี้

ตัวอย่างประชากรกลุ่มที่ 3 เป็นผู้ดูแลเด็กในสังกัดของศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาบุคคล จำนวนสุดท้าย 10 คน และหัวหน้าศูนย์ จำนวน 15 คน เป็นกลุ่มที่ใช้ในช่วงติดตามผล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ขณะดำเนินการฝึกอบรม ได้แก่

1.1 โครงการฝึกอบรม เป็นรายละเอียดของโครงการที่ใช้ในการฝึกอบรม ประกอบด้วยหลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายของการฝึกอบรม เนื้อหาวิชา วิธีดำเนินการฝึกอบรม ระยะเวลา สื่อ อุปกรณ์ และการประเมินผล

1.2 คู่มือฝึกอบรม เป็นคู่มือของวิทยากร ประกอบโครงการฝึกอบรมตลอดเวลาการฝึกอบรม โดยมีเนื้อหาเช่นเดียวกับโครงการฝึกอบรม แต่จะมีรายละเอียดในเรื่องเนื้อหาและวิธีการฝึกอบรมเพิ่มขึ้น

1.3 แบบประเมินการเตรียมการฝึกอบรม เป็นแบบประเมินที่ใช้ตรวจสอบการเตรียมความพร้อมของการฝึกอบรมทั้งหมดว่า มีความพร้อมเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร เช่น การวางแผนการดำเนินงาน การกำหนดเนื้อหาการอบรม ฯลฯ

1.4 แบบสำรวจเอกสารการฝึกอบรม เป็นแบบประเมินที่ใช้ตรวจสอบการเตรียมเอกสารที่ใช้ในการฝึกอบรมทั้งหมดว่ามีความพร้อมหรือไม่ เช่น เอกสารโครงการ แบบลงทะเบียน แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ ฯลฯ

1.5 แบบลงทะเบียน เป็นแผ่นปลิว เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้เข้ารับการฝึกอบรม เช่น ชื่อ-สกุล ฯลฯ

1.6 แบบทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม เป็นแบบทดสอบเพื่อวัดความรู้ความเข้าใจของผู้ดูแลเด็กที่เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเนื้อหาของการฝึกอบรมทั้งหมด

1.7 แบบประเมินการสอนของวิทยากร เป็นแบบประเมินพฤติกรรม การสอนของวิทยากร เช่น การสอนตามลำดับเนื้อหาวิชา การสอนได้นอเหมาะกับเวลา ฯลฯ

1.8 แบบประเมินผู้เข้ารับการฝึกอบรม เป็นแบบประเมินพฤติกรรม ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมโดยส่วนรวม เช่น การแสดงความสนใจ ตั้งใจฟัง การแสดงความคิดเห็น ฯลฯ

1.9 แบบประเมินผลการฝึกอบรม เป็นแบบประเมินความรู้สึกรอง ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีผลต่อการอบรม เช่น การดำเนินงาน วิทยากร วิธีการฝึกอบรม ฯลฯ

ส่วนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในช่วงติดตามผล

2.1 แบบสังเกตผู้ดูแลเด็ก เป็นแบบสังเกตการจัดการเรียนการสอน ของผู้ดูแลเด็กที่เข้ารับการฝึกอบรม เพื่อดูว่าหลังจากผู้ดูแลเด็กกลับไปปฏิบัติหน้าที่แล้วได้นำความรู้ ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้หรือไม่ในทุกเนื้อหาวิชา ลักษณะของแบบสังเกตเป็นแบบให้เลือกตอบ

2 คำตอบ คือ มีและไม่มี

2.2 แบบสัมภาษณ์ผู้ดูแลเด็ก เป็นแบบสัมภาษณ์ผู้ดูแลเด็กที่เข้ารับการ ฝึกอบรมว่า หลังจากกลับไปปฏิบัติหน้าที่แล้ว ผู้ดูแลเด็กได้นำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้หรือไม่ ในทุกเนื้อหาวิชา มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง และได้นำความรู้ที่ได้รับไปเผยแพร่ให้แก่เพื่อน ที่ไม่ได้รับการอบรมหรือไม่

2.3 แบบสัมภาษณ์ผู้ดูแลเด็กที่ไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรม เป็นแบบ สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลว่า ผู้ดูแลเด็กที่ไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรมได้มีการจัดการเรียนการสอน โดยได้เอาแบบอย่างมาจากผู้ดูแลเด็กที่เข้ารับการฝึกอบรมแล้วหรือไม่ อย่างไร

2.4 แบบสัมภาษณ์หัวหน้าศูนย์ เป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลว่า หลังจากผู้ดูแลเด็กที่เข้ารับการฝึกอบรมกลับไปปฏิบัติหน้าที่แล้ว หัวหน้าศูนย์ได้เห็นความ เปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมการสอน ความกระตือรือร้นของผู้ดูแลเด็ก ฯลฯ หรือไม่ อย่างไร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแยกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ขณะดำเนินการอบรม

- 1.1 วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้
- 1.2 ประเมินการสอนของวิทยากรในวิชาต่าง ๆ
- 1.3 ประเมินพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในวิชาต่าง ๆ
- 1.4 ประเมินผลการฝึกอบรม

ตอนที่ 2 ในช่วงติดตามผล

หลังการฝึกอบรมเป็นเวลา 1 เดือน ผู้วิจัยปฏิบัติดังนี้

- 2.1 สังเกตและสัมภาษณ์ผู้ดูแลเด็กที่เข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งเป็นตัวอย่างประชากรกลุ่มที่ 2 มีจำนวน 70 คน แต่ในการสังเกตและสัมภาษณ์เพื่อติดตามผลครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายจากตัวอย่างประชากรกลุ่มนี้ ได้ผู้ดูแลเด็กจาก 15 ศูนย์ ๆ ละ 2 คน รวม 30 คน
- 2.2 สัมภาษณ์หัวหน้าศูนย์ ซึ่งเป็นตัวอย่างประชากรกลุ่มที่ 3 แต่เลือกสัมภาษณ์เฉพาะหัวหน้าศูนย์ที่มีผู้ดูแลเด็กซึ่งสุ่มได้ในข้อ 2.1
- 2.3 สัมภาษณ์ผู้ดูแลเด็กที่ไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งเป็นตัวอย่างประชากรกลุ่มที่ 3 มีจำนวนเพียง 10 คน เพื่อติดตามผลว่า ได้เอาแบบอย่างการจัดการเรียนการสอนจากผู้ดูแลเด็กที่เข้ารับการฝึกอบรมหรือไม่

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามขั้นตอน ดังนี้

1. นำผลการทดสอบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้มาวิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เสนอเป็นรูปตารางประกอบความเรียง
2. นำผลการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อีกก่อนและหลังการอบรม มาเปรียบเทียบ โดยหาค่า t (t -test) เสนอเป็นรูปตารางประกอบความเรียง

3. นำผลการประเมินโครงการ การประเมินพฤติกรรมผู้เข้ารับการฝึกอบรมในวิชาต่าง ๆ และการประเมินพฤติกรรมการสอนของวิทยากรในวิชาต่าง ๆ มาวิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ เสนอเป็นรูปตารางประกอบความเรียง

4. นำแบบสังเกตและสัมภาษณ์ผู้ดูแลเด็กที่เข้ารับการฝึกอบรม แบบสัมภาษณ์หัวหน้าศูนย์ และแบบสัมภาษณ์ผู้ดูแลเด็กที่ไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรม มาวิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ เสนอเป็นรูปตารางประกอบความเรียง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การอบรมโดยใช้โครงการฝึกอบรมนี้ จะพัฒนาสมรรถภาพผู้ดูแลเด็กในศูนย์เด็กปฐมวัยในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานครให้มีสมรรถภาพสูงเพียงพอที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นแนวทางในการฝึกอบรมผู้ดูแลเด็กให้แก่หน่วยงานอื่น ๆ ที่มีศูนย์เด็กปฐมวัยหรือศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนอยู่ในสังกัด